

הדגשים והדגשות על פי פרשת השבוע

פרשת אחרי מות | עלון מס' 76

'המשיח והנמשל'

החולה... הרי שההשפעה הייתה פחותה... זה זרזו יותר מן הראשון... אם הרופא אומר לך אל תאכל מאכל פלוני אז תגיד בסדר אולי הוא הקצין אולי הוא מחמיר יצר.. אבל אם הוא יאמר לך אל תאכל כי אחרת תסיים כמו פלוני .. אתה כבר תעשה חושבים פעמיים.. לא תיקח סיכון.. כעת יש משל... ואתה הנמשל...

בחז"ל מצינו שנמשלו ישראל לכוכבים... ליונה... לגפן... לחיטה... לעוף... לחול... לאגוז... לתמר... לתפוח... ועוד היד נטויה.. מאי האי?? כנראה שזה העניין - המשל מקרב אל הדעת את התכונות שיש באותם דברים...

בעומק העניין - מי שמתבונן יראה שבמהלך החיים המון מקרים אולי אפיק' כל מאורע שעובר על האדם הוא בבחינת משל... מה שהוא רואה מול העיניים זה רק המשל... הנמשל זה האדם בעצמו בקשר עם בוראו... כשאדם נוהג עם חברים בצורה מסוימת וחבריו נוהגים עימו אחרת... או בקשר מול ילד שעשה כך או אחרת - הלו.. זה הילד שלך?? אתה הילד של הבורא עולם... אם אתה חושב שהנהגה מול הילד היא כך אז יכול להיות שתצבין למה בורא עולם נוהג עמך כך... אם אתה חושב שמול השכן.. מול החבר.. מול האשה.. יש התנהגות כזו.. תחשוב שניה - לפי אמת המידה הזו איך בורא עולם אמור לנהוג כלפיך...

אולי זה גם המושג בעומק מידה כנגד מידה... אתה קובע מה אמת המידה שינהגו כלפיך... כי אם אתה קבעת מידה בהנהגה מסוימת.. בסדר.. אתה המשל... הנמשל זה איך יתנהגו איתך...

מצינו כעין זה במעשה כבשת הרש - כאשר בא נתן הנביא להוכיח את דוד המלך ע"ה על לקיחת אשת אוריה החיתי, לא הטיח בו את אשמתו, אלא סיפר לו תחילה על שני אנשים, האחד עשיר והשני עני... לעשיר היה רכוש רב, הרבה צאן ובקר, ולרש אין כל, רק כבשה אחת קטנה, ממנה מתפרנס... פעם שהגיע אורח לבית של העשיר שהיה קמצן, לקח את כבשת השכן הרש, שחט אותה והכין סעודה לכבוד האורח.

אז שאל נתן הנביא את דוד המלך מה דינו של איש זה? ודוד המלך פסק: "חי ה' כי בן מוות האיש העושה זאת", אמר לו נתן הנביא: "אתה האיש", מיד אמר דוד: "חטאתי לה"..."

אם נתן הנביא היה מגיע ואומר לדוד את הטענה בצורה ישירה אולי היו לו טיעונים... והסברים.. קשה לעמוד מול תוכחה ישירה... אבל כשמביאים לך סיפור על משהו חיצוני שם האדם מוציא את עצמו מהסיפור - והוא כביכול דן את מה שקרה שם.. אבל בעצם הוא פוסק לעצמו... מה צריך לעשות איתו... כי הרי אתה עשית את אותו מעשה...

לסיכום - אדם המתבונן במה שקורה לו.. שקורה סביבו... יכול להבין שזה רק המשל... הנמשל זה הוא בעצמו מול בוראו...

וידבר יהוה אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו:

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'. מה תלמוד לומר, היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו, משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן: (רש"י)

רש"י מבאר שלכאורה היה קשה מה משנה מה היה התוצאות והצורה שמתו בהם בני אהרן - היה צריך לכתוב רק את הזמן אחרי שהם מתו... מה משנה למה הם מתו לכך מביא רש"י שבעצם משה רבנו השחיל כאן משל עמוק ברמז - תדע אהרן מה קורה למי שמי שמתקרב לפני שאני נותן את האזהרה שלא להתקרב, - ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית הפרקת אל פני הפרקת אשר על הארון ולא ימות פי בענן ארצה על הפרקת, - תיזכר מה היה עם אלו שכן התקרבו...

רש"י כאן מוסיף - זה זרזו יותר מן הראשון - מדוע??

המושג משל ונמשל - הוא כלי ביטוי מאד חזק להבנת דברים.. להפשטת דברים.. לפעמים כאשר מדברים בלשון עמוקה או בלשון כוללת קשה לאדם להפנים את הדברים.. דווקא המשל.. ככל שהוא יותר טוב ויותר נוקב הרי הנמשל פשוט מיותר.. הוא מובן מאליו.. ולא רק שהוא מובן הוא גם גורם לאדם ליישם את המוטל עליו.. כי המשל תמיד יהיה יותר קרוב לעולם המושגים של השומע..

כך מצינו בתהילים - אשה למשל אזני אפתח בכנור חידתי.. למשל - תמיד יהיה יותר כח מאשר לדבר על הנושא עצמו בצורה ישירה, כי הוא לוקח את האדם כביכול למקום אחר.. הוא כורה אוזן לשמוע.. ואז כאשר הנמשל מובן מאליו הרי השפעתו היא לעין ערוך מאשר ההבנה הראשונית...

מסופר על המגיד מדובנא - כי נשאל מדוע הוא מתבל את דרשותיו במשלים לרוב, וענה כי כאשר יביאו לחולה את התרופה המרה הרי שהוא יסרב לפתוח את פיו, אך אם יצחיקו אותו ויגרמו לו לחייך אז כשהוא יפתח את פיו מיד יכניסו לתוכו את התרופה.. כן הוא עניין המשל... הוא כנראה דיבר על משלים הנוגעים לתוכחות מוסר... שהאוזן פחות אוהבת לשמוע...

אך עניין המשל הוא גם להסביר דבר המוקשה... לפעמים השכל מתקשה בהבנת הנושא או הסוגיא ודווקא המשל או המעשה... ייתן כח עזר להבנת עומק הדברים... כי הרי זה המשל.. אם כן הנמשל מובן...

גם כאן אצל אהרן - מביא רש"י בשם רבי אלעזר בן עזריה - אם לא היו מזכירים לו את הידיעה שבניו מתו מקרבה יתירה - כמו הסיפור עם

שבת שלום ומבורך

להתרגל ב'עבודה'...

מעשיה חיובית...

בחז"ל מתייחסים לנושא הזה שנקרא 'הרגל נעשה טבע' – היינו שבכח האדם להפוך קניין של עשייה... פעולה ששבים עליה ונעשית פעמים רבות, למין טבע של האדם...

בזה טמון הסיכון כי מחד גיסא האדם כעת פנוי להמשיך אל השלב הבא בעבודת ד', אך מאידך גיסא הוא מאבד את ההתרגשות וההתחדשות בעשייה הקודמת...

כאן רש"י מגדיר לנו, שישנם דברים שהגישה אליהם צריכה להיות ביראה ובחרדת הכבוד.. ולא שחלילה יהיה הלב גס בה... אסור להתרגל... רואים לפעמים אנשים שקרובים לגדולי ישראל ואין להם את יראת הכבוד הבסיסית שיש לכל אחד שניגש אליהם.. כי הם כבר התרגלו...

שלמה המלך במשלי – אף היטיב להגדיר זאת בפעולות שהאדם עושה לפעמים בחוסר תשומת לב – **דָּבַשׁ מִצֵּאת אֶכָּל דֶּיךָ פֶּן תִּשְׁבַּעְנֵנוּ וְהִקְאֵתוּ: הָקֵר רִגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ פֶּן יִשְׁבַּעְךָ וְשָׁנְאֶךָ...** שים גבולות... אם תתרגל למשהו מידי הרבה.. זה ימאס... גם חבר מידי צמוד.. זה נמאס... לשני הצדדים... תאכל דבש שבוע ברצף... זה יהיה מספיק לכל החיים... לא תוכל להסתכל על זה יותר...

אם כן ההרגל טוב הוא לשכל וקשה הוא לרגש.. כי מבחינת המעשה השכלי הרי זה טוב רכישת המעלה או העשייה כקניין בנפש.. אך מבחינת ההרגש, שם זה נעלם.. וההרגל עושה את זה לנדוש ומשעמם...

זה נותן לנו מעט הבנה מדוע לפעמים יש קושי להתפלל, משום שהתפילה היא כחלק מהרגל מסוים שלנו, שמתפללים שלושה תפילות ביום... הריטואל הוא קבוע.. אך העבודה שלנו היא תמיד למצוא איזה חידוש בתפילה.. איזה משהו שיחבר את הרגש...

לכן התפילה נקראת עבודה שבלב.. וכי איזו עבודה זו??? המשמעות עבודה היא תמיד משהו פיזי... מה פיזי יש בתפילה?? הרי זה רק כוונה... אך לפי הנאמר, מכיוון שהרגילות שבתפילה הופכות אותה למשהו מלומדה... משהו מורגל... העבודה הקשה שמוטלת עלינו היא בלב... להתחדש... להתרגש... להתחבר...

ואולי על דרך המליצה נוכל לומר, כי הכהן הגדול היה צריך להתכונן לעבודת יום הכיפורים במשך שבוע לפני כן בכדי 'להתרגל בעבודה' – ולפי דברינו אכן יש כאן עבודה מורכבת, לשלב בין ההרגל, לבין החלק של 'העבודה' שזה הרגש והפנימיות....

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֵל יִבְאֵ בְכָל עַת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכֶת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנֹן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת:

כי בענן אראה. כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגלוי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבא, זהו פשוטו (רש"י)

רש"י מבאר שהסיבה שאהרן מצווה לא לבוא בכל עת אל הקודש, הוא משום שאם יבוא הרבה, הוא יתרגל... וההרגל הזה יביא לו איזו תחושת שובע.. חוסר התלהבות.. חוסר עניין מחומרת קדושת המשכן... לכן – אל יבוא בכל עת...

וצריך להבין – הרי כח ההרגל כן יש בו ממין התועלת, כי כאשר אדם מתרגל למשהו מסוים, הרי הוא רוכש קניין בנפשו... אם כן הרי ההרגל הוא משהו חיובי... אדם שרגיל לקום כל בוקר בשעה מוקדמת האם זה בעייתית?? אדם שמתאמן הרבה שעות על לימוד שחיה או נגינה עד שהוא מתרגל ללמוד... זה לכאורה טוב...

אם כן מהו הגדר להרגל טוב ומתי ההרגל הוא רע?

- אפי: רוצה לצאת איתי לקנות איזה מנת פלאפל??
- יוסי: מה פתאום בחיים לא ... פלאפל.. אין סיכוי...
- אפי: מה קרה?? זוכר אוותך מהישיבה היית צרכן לא קטן של המוצר הזה???
- יוסי: דווקא בגלל זה... אתה מכיר אותי... נכון.. בדרך גדול באוכל... הקיצר לא הייתי מסוגל לאכול בישיבה, אז הייתי יורד לדוכן שם וקונה פלאפל, 4 פעמים בשבוע...
- אפי: עשיר גדול אתה.. אה??
- יוסי: עזוב תכסף... אבל מאז אני לא מסוגל להסתכל על הדבר הזה שנקרא פלאפל...

האמת – שהאדם הרי בכל פעולה ראשונית שהוא עושה ישנו עירוב בין השכל לבין ההתרגשות מהעשייה... יש את הדעת ויש את הלב... ככל שהאדם חוזר על פעולה שוב ושוב הרי הרגש כהה.. ונשארת רק הפעולה והעשייה החיצונית...

בחז"ל זה נקרא – מלומדה – העשייה הטכנית... הפעולה היבשה... שחוזרת על עצמה שוב ושוב... בלי התרגשות.. בלי חידוש...

באם ננסה להגדיר את זה – פעולה שגורמת לי להוסיף יתר על עשייתי הרי ההרגל הזה הוא לכאורה הרגל טוב... כשאני מתרגל לקום מוקדם הרי הפעולה הבאה תהיה עשייה נוספת כמו תפילה... לימוד... וחסד... אך ישנם דברים שדווקא העשייה גורמת עצירה... עמידה... זה כח הרגל שהוא אינו טוב.. כי הוא יוצר פעולה הפוכה